Յուշեր Մելգոնեաննէ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ Բ. ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵԼԳՈՆԵԱՆԻ ՎՐԱՅ

1940-41 տարեշրջան: 10-րդ՝ աւարտական դասարան:

Համաշխարհային Բ. Պատերազմը սկսաւ 1939-ին: Գերմանիա կատաղօրէն յարձակելով, ականթարթի մէջ, գրաւեց իր շուրջի փոքր երկիրները: Յարձակեցաւ Ֆրանսայի վրայ: Ֆրանսա պարտուեցաւ եւ գրաւուեցաւ Փարիզը: Իտալիա միացաւ Գերմանիոյ, Գերմանիա իջաւ Միջերկրական ծով: Գրաւուեցաւ Յունաստանը եւ Կրետէ Կղզին: Գերմանական բանակը մտաւ Հիւսիսային Ափրիկէ եւ սկսաւ յառաջանալ դէպի Եգիպտոս: Կասած չկար որ յաջորդ հարուածը պիտի իջնէր Կիպրոսի վրայ: Բերնէ բերան կը տարածուէին վախազդու լուրեր: Լարուած վիճակ: Ամէն կողմ շփոթութիւն եւ վախ: Մարդոց ականջները ձայնասփիւռէն կախուած էին: Առեւտուրը սկսած էր կաղալ: Շուկան կորսնցուցած էր իր նախկին եռուզեռը: Անգործութիւնը դարձած էր բազմաթիւ ընտանիքներու մղձաւանջը: Անգլիական կառավարութեան հրահանգով խրամներ բացուեցան Նիկոսիոյ զանազան շրջաններու եւ մօտակայ դաշտերու մէջ, ժողովուրդի ապահովութեան համար: Մելգոնեանի մէջ խրամները բացուեցան հաստատութեան դէպի հիւանդանոց տանող խճուղիին ձախ կողմը: Ռմբակոծումները սկսան: Երբ աճազանգը սկսէր իր հետզհետէ զօրացող սարսափազդու ձայնը, մեր դասարանի արագավազ աշակերտ՝ Խաժակը, իր սուր ականջով, առաջին լսողը կ'ըլլար եւ արագ կը հասնէր զանգին ու կը հնչեցնէր զայն: Աշակերտները վազելով կը փութային ժամ առաջ հասնիլ խրամները: Թշնամի օդանաւները որոշեալ կեդրոնները ռմբակոծելէ ետք կը վերադառնային իրենց բանակատեղին: Երբ վտանգը անցած ըլլալու ազդանշանը տրուէր, աշակերտները կը վերադառնային դպրոց իրենց կիսատ թողած դասերը շարունակելու:

Սարգիս Ապտալեան

Մելգոնեան Հաստատութիւնը իր ուսումնական բաժինէն զատ ունէր Արհեստից վարժարանը, դերձակութեան, կօշկակարութեան, կահագործութեան եւ մեքենագիտութեան բաժիններով, այն աշակերտներուն համար որոնք ուսման մէջ տկար էին կամ կը փափաքէին արհեստ մը սորվիլ: Աղջիկները կը հետեւէին կարուձեւի դասընթացքի: Արհեստանոցները բացուեցան 1936-ին: Հայրս եղաւ մեքենաշինական բաժնին վարիչը եւ սորվեցնողը: Հազիւ անցաւ մի քանի տարի, հասաւ պատերազմը: Ամէն ինչ սղեց, գիները կրկնապատկուեցան: Հօրս եկամուտը դարձաւ անբաւարար: Մայրս եւ ես սկսանք ձեռային աշխատանքի, օգնելու համար ընտանիքին ծախսերուն: Այս կացութեան մէջ, 1940-ին, տնօրէնութիւնը հայրս պաշտօնէ դադրեցուց, նպատակ ունենալով հետզհետէ գոցել արհեստանոցները, որ իրականացաւ 1942-ին: Անգործութեան պատճառած մտահոգութիւնը մտաւ նաեւ մեր տունը:

Այս պայմաններու տակ, պատերազմի աճուդողի մէջ, պիտի աւարտէի Մելգոնեանը: Եկաւ Նոր Տարին առանց լուրի: 1940-ը անցաւ պատմութեան: Դժբախտաբար Նոր Տարին բերաւ մտահոգութիւն, անորոշութիւն: 1941-ին ռմբակոծումները աւելի յաճախակի դարձան: Կիսամեայ քննութիւնները յանձնեցինք: Գոհ էի ստացած նիշերէս, հակառակ ընտանիքիս մէջ տիրող ճնշիչ մթնոլորտին: Դասերը շարունակուեցան ռմբակոծումներու ընդմիջումներով: Կարուձեւի ուսուցչուհի՝ օր. Մարի Դանիէլեանի առաջնորդութեամբ, աղջիկներս կարեցինք շրջանաւարտութեան մեր հագուստները: Արհեստանոցի կարատան բաժնի աշակերտները, իրենց վարպետին՝ պր. Սարգիս Ասիլեանի օգնութեամբ կարեցին մեր դասարանի տղոց զգեստները: Ամէն ինչ պատրաստ էր ամավերջի հանդէսին համար: Կը մնար երկրորդ կիսամեայի քննութիւններուն եւ հանդէսի թուականներուն որոշուիլը:

★★★

Յարգանքի խօսք սիրելի ուսուցիչներուս: Մեր ընտանեկան անորոշ կացութիւնը ազդած էր նաեւ տրամադրութեանս: Աշխոյժ, ժպտերես աշակերտուհին դարձեր էր անժպիտ եւ տխուր: Այս փոփոխութիւնը նշմարած էին իմ սիրելի երեք ուսուցիչներս, մանաւանդ մեր մարմնակրթանքի ուսուցիչ՝ պր. Յակոբ Աճէմեանը, որ մեծ եղբօր մը պէս կը վարուէր ինծի: Ան ուղիղ մարմնով, առողջ, ժպտերես, յաղթական քալուածքով, մեր բոլորին, բոլոր աշակերտութեան սիրելի ուսուցիչն էր: Աղջիկները մարզանքի դասերը կ'ընէինք կէսօրէ ետք, վերջին պահուն, շէնքին երրորդ յարկը, հանդիսասրահին տախտակամած յատակին վրայ, ոտաբոպիկ, կարճ շալվարի նման տափատով եւ ճերմակ կարճ թեւ վերնաշապիկով: Ապրիլ ամսուան վերջերը, մարզանքի դասէն յետոյ, ուսուցիչս մօտեցաւ ինծի եւ ըսաւ որ չմեկնիմ, այլ սպասեմ իրեն աղջկանց ցանկապատի մուտքին, միասին քաղաք երթալու համար: Յերեկեայ աշակերտուհի ըլլալուս, դասապահներէն վերջ կը վերադառնայի տուն՝ Նիկոսիա:

Պատրաստուեցայ եւ պայուսակս առնելով ուղղուեցայ դէպի որոշուած տեղը: Աղջկանց եւ տղոց շէնքերը ցանկապատուած էին եւ միայն ինքնաշարժ մը անցնելու չափ բաց տեղ ձգած էին երթեւեկի համար: Հազիւ անցած տասը վայրկեան եկաւ ուսուցիչս: Զգացի որ շատ լուրջ հարցի մը մասին պիտի խօսէր: Անցանք պուրակի առաջին ծառին տակ եւ ուսուցիչս սկսաւ խօսիլ հանդարտ բայց մեծ զգուշութեամբ:

– Ազնի, քեզի ըսելիք մը ունիմ, բայց չեմ ուզեր որ վիրաւորուիս եւ վատ զգաս: Մենք, երեք ուսուցիչներս՝ պր. Սարգիս Ապտալեանը, պր. Յարութիւն Գալայճեանը եւ ես (հայերէնի, ուսողութեան եւ մարմնամարզանքի ուսուցիչները) որոշեցինք շրջանաւարտութեանդ առթիւ, քեզի փոքր նուէր մը տալ: Շատ լաւ գիտենք քու ունեցած դժուարութիւններդ, հօրդ անգործութիւնը եւ կը հիանանք քու յարատեւելու կամքիդ: Կը փափաքինք որ ընդունիս մեր այս փոքր երեք ոսկիի (կիպրական) գումարը որպէս նուէր եւ զայն գործածես հանդէսի պատրաստութեան: Ուսուցիչս ջանաց, կարելի եղած չափով, մեղմ ու գնահատական խօսքերով տալ իրենց նուէրը որպէսզի չվիրաւորուիմ, բայց ես անմիջապէս ըսի.

– Պարոն, շատ շնորհակալ եմ երեք ուսուցիչներուս նուէրին համար, բայց չեմ կրնար ընդունիլ, ո՛չ չեմ կրնար: Ես ամէն ինչ կարգադրած եմ հանդէսին համար:

Ուսուցիչս, որ շատ լաւ գիտէր մեր ընտանեկան կացութիւնը, զարմացած նայեցաւ ինծի եւ ըսաւ.

Յակոբ Աճէմեան

– Ինչպէ՞ս, ի՞նչ միջոցներով:

– Պարոն, ես ամբողջ տարին, դասերս սերտելէ ետք, մօրս հետ միասին, մինչեւ ուշ գիշեր, ձեռային աշխատանք ընելով օգնեցինք մեր ընտանիքին ապրուստին եւ թէ կրցայ պատրաստուիլ հանդէսին:

– Ինչպէ՞ս, թէ՛ դաս սորվեցար եւ թէ աշխատեցա՞ր:

– Այո՛, պարոն:

Յանկարծ ուսուցիչս ետ դարձաւ եւ արագ քայլերով գնաց դէպի տղոց շէնքը: Բաւական սպասեցի որպէսզի միասին Նիկոսիա վերադառնանք, ինչպէս որ խոստացած էր, բայց չեկաւ: Արդեօ՞ք նեղուեցաւ իրենց նուէրը մերժելուս համար: Չեմ գիտեր: Հիմա կը մտածեմ... արդեօ՞ք բարի զգայուն ուսուցիչս յուզուեցաւ եւ չուզեց տեսնեմ:

Տուն վերադարձայ առանձին, խորապէս ազդուած եւ յուզուած: Ինչպէ՞ս կրնայի ընդունիլ այդ գումարը որպէս նուէր, երբ ան իւրաքանչիւրին ամսականին մէկ վեցերորդէն եւ մէկ եօթներորդէն կազմուած էր: Ինչպէ՞ս կրնայի ընդունիլ երբ անոնք ընտանիքի տէր էին եւ մանաւանդ պատերազմի հետեւանքով կեանքի աղութիւնը հասած էր գագաթնակէտին:

Սիրելի, մեծաճոգի, ազնուասիրտ եւ մանկավարժ ուսուցիչներս, կը ներէք որ ես չընդունեցի Ձեր սրտաբուխ նուէրը: Ինծի հանդէպ ցոյց տրուած սէրը մեծ ու թանկագին նուէր էր, որուն համար մինչեւ այսօր եւ յաւիտեան երախտապարտ եմ: Կը մտածեմ... Մելգոնեանի մէջ ինչպիսի՞ արժէքաւոր եւ անգին ուսուցիչներ ունեցած ենք, որոնք մօտէն հետեւած են իրենց աշակերտներուն ներքին ապրումներուն, անոնց ցաւին հետ՝ ցաւած, ուրախութեան հետ՝ ուրախացած: Արդեօք հիմա կարելի՞ է հանդիպիլ նման նուիրեալ ուսուցիչներու: Ինչպէ՞ս չխոնարհիլ այս ուսուցիչներուն վաստակին առաջ, որոնք ոչ միայն իրենց շունչը չեն խնայած, այլ նաեւ սրտով ու հոգիով նուիրուած են իրենց աշակերտներուն:

"Որքա՜ն աղօթք... Ո՜հ Արարչին

Նոյնքան յարգանք մեր ուսուցիչին":

Սիրելի ուսուցիչներս, այս մի քանի տողերը թող ծաղկեփունջ ըլլան Ձեր շիրիմներուն: Հիւր յարգանք Ձեր անթառամ յիշատակին...:

★★★

Տարեվերջի աւարտական քննութիւններուն քանի մը օր մնացած, յանկարծ յայտարարուեցաւ հոգաբարձութեան որոշումը: Քննութիւններ տեղի պիտի չունենային եւ մենք՝ աւարտականներս շրջանաւարտ յայտարարուեցանք: Ռմբակոծումները աւելի յաճախակի դարձած էին: Աշակերտները պիտի փոխադրուէին Քերինիոյ լեռնաշղթային Հալեֆկայի շրջանը: Աղջիկները պիտի մնային հայկական Սուրբ Մակարավանքը, իսկ տղաքը Հալեֆկայի անտառներուն մէջ լարուած վրաններէն: 1941-ի աւարտականներս շրջանաւարտից հանդէս չունեցանք եւ մեր, մեծ երազներով կարուած հագուստները մնացին կախուած պահարաններուն մէջ:

Գերմանական բանակները երբ Սովետական Միութեան վրայ յարձակեցան, կղզիին վրայ ռմբակոծումները դադրեցան: Հաստատութիւն եւ դասերը սկսան կանոնաւոր կերպով ընթանալ: Օր մըն ալ, մեր վկայականները տուն ղրկուեցան, ոլորուած եւ առասանով կապուած: Յուզումով եւ ցաւումով բացի զայն: Կարդալէ վերջ, նոյն ձեւով առասանով կապեցի եւ այդպէս ալ պահած եմ մինչեւ այսօր:

ԱԶՆԻՒ ՊԱԼԱՏՈՒՆԻ
1941-ի շրջանաւարտ

ՊԱՀՈՒԱԾ ԲԱՌ

Ճ	Խ	Ն	Չ	Կ	Ո	Ռ	Ո	Պ	Բ	Բ	Ո	Ի	Կ	Ս	Ա	Կ	Կ	Կ	Կ
Ք	Ճ	Ա	Ղ	Ա	Կ	Ր	Ա	Տ	Ե	Լ	Ո	Ե	Ր	Կ	Ա	Ր	Ի	Ո	Ա
Ն	Ո	Ն	Ի	Ո	Ջ	Ր	Ճ	Կ	Ի	Կ	Ի	Ա	Տ	Տ	Ո	Ո	Ս	Կ	Ե
Ի	Ր	Ր	Կ	Ա	Ծ	Ծ	Ա	Ղ	Ր	Ա	Ծ	Ո	Ի	Ի	Լ	Ի	Ա	Ո	Ս
Տ	Ո	Ո	Ե	Ե	Ր	Ն	Ա	Ե	Տ	Ա	Ծ	Ո	Ն	Ե	Ո	Ա	Հ	Ր	Ա
Ե	Ր	Ճ	Ն	Պ	Ե	Ծ	Ե	Ր	Ո	Ի	Կ	Կ	Ս	Ա	Ր	Ն	Ն	Դ	Պ
Դ	Ա	Ա	Ա	Լ	Ի	Ի	Ի	Չ	Ց	Ի	Կ	Ա	Պ	Ա	Ր	Ա	Ա	Ե	Ս
Դ	Լ	Հ	Մ	Ծ	Ա	Ս	Ր	Ն	Տ	Ի	Տ	Ա	Ր	Ն	Ր	Ջ	Կ	Փ	Ղ
Ա	Ա	Ո	Մ	Ա	Ր	Ա	Կ	Ի	Ի	Ի	Կ	Ի	Ի	Ա	Գ	Ե	Ե	Ե	Ծ
Ճ	Բ	Ք	Լ	Ն	Ջ	Ր	Ա	Ո	Ո	Ի	Չ	Ր	Ի	Ե	Ք	Ս	Ա	Ն	Ք
Ն	Ն	Ր	Ե	Ծ	Ա	Ա	Ս	Ճ	Պ	Ա	Ր	Պ	Դ	Տ	Ա	Ա	Լ	Կ	Ի
Ա	Չ	Ա	Ր	Ա	Ս	Ն	Ք	Ա	Ճ	Ո	Ղ	Ա	Կ	Ա	Ն	Ն	Ի	Ծ	Ր
Կ	Ի	Մ	Տ	Ղ	Պ	Ա	Ա	Ր	Ո	Ո	Ս	Ռ	Ք	Պ	Դ	Ա	Ք	Ա	Ա
Ի	Ի	Խ	Խ	Ա	Հ	Կ	Ո	Ա	Ի	Դ	Ի	Ա	Ն	Պ	Ա	Հ	Ք	Ղ	Բ
Ց	Ն	Ա	Ե	Ա	Մ	Ա	Ս	Ն	Տ	Ո	Պ	Կ	Ա	Ս	Կ	Ա	Ծ	Ի	Լ
Ե	Ի	Ր	Ն	Ղ	Ճ	Ե	Ա	Ք	Ո	Ի	Մ	Ա	Ց	Թ	Ա	Ց	Ի	Կ	Թ
Ր	Ր	Դ	Դ	Ղ	Ճ	Ց	Ց	Ն	Վ	Ս	Ո	Վ	Ո	Ր	Գ	Ր	Տ	Ի	Ա
Ե	Է	Ա	Ե	Ա	Ա	Ա	Ի	Պ	Ա	Տ	Ե	Հ	Խ	Դ	Ո	Ո	Ր	Ծ	Կ
Ս	Ր	Խ	Ճ	Կ	Ռ	Դ	Ն	Կ	Տ	Ր	Օ	Ն	Լ	Ե	Ր	Ղ	Ա	Ծ	Ա
Ջ	Բ	Ա	Ր	Տ	Ի	Ն	Ն	Ա	Ե	Տ	Ա	Պ	Ի	Ղ	Ծ	Ս	Ա	Կ	Ր

Պահուած բառը՝ **ԽԻՍՏ ԱՐԱԳ** *(8 տառ)*

Նախորդինգպատասխանը՝ ԴԱՀՆԱՑ

ԱԼԻՔ
ԱԿԱՐ
ԱՆԵՂ
ԱՊԱԿԻ (2)
ԱՏԵԱՆ
ԱՐԱՐԻՉ
ԱՐՋԱՍՊ
ԱՐՋԵՆԻ
ԱՒԵՐԱԿ

ԲԱՐԻՔ
ԲԱՐՏԻ
ԲԲՈՒԿ
ԲԵԿԱՆԵԼ
ԲԻԻՐ
ԲԼԹԱԿ
ԲՆՋԻՒՆ

ԴԱՅԵԱԿ
ԴԱՇՆԱԿԻՑ
ԴԱՌՆ
ԴԱՐՋ
ԴԻԻՐ
ԴՈՒՍՏՐ
ԴՐԿԻՑ

ԵՏԻՆՔ
ԵՐԱՇՏ
ԵՐԵՍ
ԵՐԿԱՐ
ԵՐԿՈՒ

ԹԱՐԴԱԽ
ԹԱԻԱՐԾԻ
ԹԵՂՁ (2)
ԹՆՁԿՈՌ
ԹՈՑԱՆՔ
ԹՏՐԵԼ

ԾԱՂԻԿ
ԾԱՂՐԱԾՈՒ
ԾԱՂՐԵԼ
ԾԱՆԾԱՂ
ԾԵՐՈՒԿ
ԾԻՍԱՐԱՆ
ԾՂՐԻԹ
ԾՓԱՆՈՒՏ

ԿԱՑԱՆ
ԿԱՍԿ
ԿԱՍԿԱԾԻԼ
ԿԾԾԻ (2)
ԿԿՈՒ
ԿՈԿՈՐԴ (2)
ԿՈՒՏԱԿ
ԿՏՈՐ
ԿՏՐՕՆ
ԿՐՈՒՆԿ

ՇԱՀԱՊ
ՇԱՀՈՒՐԱՄ
ՇԱՂԱԿՐԱՏԵԼ
ՇՆԱՏԱՄ

ՇՇՈՒԿ
ՇՈՐՈՐԱԼ
ՇՈՒՏԱՍԵԼՈՒԿ
ՇՈՒՏՈՎ
ՇՊԱՐ
ՇՐՋՈՒՆ
ՇՓԱՀԱՆԴԷՍ

ՊԱՀՔ
ՊԱՌԱԿ
ՊԱՏԵԱՆ (2)
ՊԱՏԵՀ
ՊԱՐՏԵՆԱԼ
ՊԻՂԾ
ՊՈՒՏ

ՍԱԿՐ (2)
ՍԱՀՆԱԿ
ՍԱՆԱՀԱՅՐ
ՍԱՐԵԱԿ
ՍՈՎՈՐ
ՍՊԱՍԵԱԿ

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ
ՔԱՇՈՂԱԿԱՆ
ՔԱՈՍԱՅԻՆ
ՔԱՋԱՄԱՐՏ
ՔՄԾԻՕՂԼԻԼ
ՔՆԱՐԱՇՈՒՆՁ
ՔՈՐԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՔՈՒՄԱՅԹ

ՍՈՒԴՈՔՈՒ

	5	9			6	2	4	
		8			9	5	1	
3		4		2	1		7	
5			9	4	3			7
9	2						6	5
4			6	5	2			8
	4		7	9		3		1
	9	1	3			7		
	3	5	2			6	9	

Յորիզոնական եւ ուղղահայեաց 9 շարքերով եւ սիւնակներով (9x9) կազմուած գծացանցը բաղկացած է իւրաքանչիւրը 9 քառակուսի հաշուող 9 բաժիններէ (3x3): Իւրաքանչիւր քառակուսիի մէջ թուանշան մը գետեղել՝ այնպէս մը, որ հորիզոնական իւրաքանչիւր շարք, ուղղահայեաց իւրաքանչիւր սիւնակ ունենայ 1-էն 9 թուանշանները՝ իւրաքանչիւր թուանշան ՄԷԿ ԱՆԳԱՄ գործածել: Սկսելու համար՝ կարգ մը թուանշաններ իրենց ճշգրիտ քառակուսիներուն մէջ գետեղուած են:

Նախորդին Լուծումը

1	4	7	6	8	2	5	3	9
2	6	1	3	9	5	7	4	8
7	8	5	2	4	9	1	6	3
3	9	4	5	2	7	6	8	1
5	7	9	1	3	4	8	2	6
8	2	3	7	1	6	4	9	5
6	3	2	4	5	8	9	1	7
4	5	8	9	6	1	3	7	2
9	1	6	8	7	3	2	5	4